

Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken med en mindre redaktionell ändring och avslår motionsyrkandet.

Regeringens förslag innebär att det nuvarande skyddet av sjukpenninggrundande inkomst (SGI) utvidgas till att även omfatta studerande som inte uppbär studiemedel, om studierna bedrivs på eftergymnasial nivå. SGI skyddas även vid studier på grundläggande eller gymnasial nivå fr.o.m. det andra kalenderhalvåret det år den försäkrade fyller 20 år.

Regeringen föreslår också att SGI för företagare som startar aktiebolag ska beräknas på samma sätt som för enskilda näringsidkare under företagets uppbyggnadsskede. Vidare ska tiden för uppbyggnadsskedet förlängas från 24 till 36 månader.

Regeringen föreslår därutöver en ändring när det gäller hur antalet dagar med närståendepenning ska beräknas när ersättning lämnas med tre fjärdedelar. Slutligen föreslår regeringen att Statens tjänstepensionsverk och KPA Pension AB inte längre ska få ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen.

Lagändringarna för företagares SGI föreslås träda i kraft den 1 augusti 2018 och övriga lagändringar den 1 juli 2018.

I betänkandet finns en reservation (KD).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:168 Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare.

Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

Utskottets överväganden5

 Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare5

Reservation9

 Stärkt försäkringsskydd vid start av ekonomisk förening, punkt 2 (KD)9

Bilaga 1

Förteckning över behandlade förslag10

 Propositionen10

 Följdmotionen10

Bilaga 2

Regeringens lagförslag11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken med den ändringen att kommatecknet efter ordet "tidigare" i 25 kap. 7 a § andra stycket och 9 § tredje stycket ska utgå.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:168.

2. Stärkt försäkringsskydd vid start av ekonomisk förening

Riksdagen avslår motion

2017/18:4025 av Aron Modig m.fl. (KD).

Reservation (KD)

Stockholm den 17 maj 2018

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Johan Forssell (M), Carina Ohlsson (S), Mikael Cederbratt (M), Phia Andersson (S), Lars-Arne Staxäng (M), Yilmaz Kerimo (S), Solveig Zander (C), Tina Ghasemi (M), Kerstin Nilsson (S), Linus Bylund (SD), Emma Carlsson Löfdahl (L), Aron Modig (KD), Marie Olsson (S), Maria Ferm (MP), Christina Høj Larsen (V) och Paula Bieler (SD).

Redogörelse för ärendet

En arbetsgrupp inom Socialdepartementet har utarbetat promemorian Stärkt skydd av sjukpenninggrundande inkomst för studerande (S2017/04463/SF) som innehöll förslag för att stärka studerandes försäkringsskydd. Parlamentariska socialförsäkringsutredningen lämnade förslag om vissa förbättringar för företagare i betänkandet Mer trygghet och bättre försäkring (SOU 2015:21). Förslagen har därefter vidareutvecklats i promemorian Sjukpenninggrundande inkomst för företagare under företagets uppbyggnadsskede (S2017/06606/SF). Både betänkandet och promemorian har remitterats. Vidare har Försäkringskassan gjort en framställan till regeringen (S2017/05509/SF) om en följdändring i socialförsäkringsbalken till följd av nya regler om närståendepenning som trätt i kraft den 1 januari 2018.

I betänkandet behandlar utskottet proposition 2017/18:168 Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare samt en motion som väckts med anledning av propositionen.

En förteckning över de redovisade förslagen finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken. Riksdagen avslår ett motionsyrkande om stärkt försäkringsskydd för personer som startar en ekonomisk förening.

Gällande ordning

Sjukpenninggrundande inkomst (SGI)

Den årliga inkomst i pengar som en försäkrad kan antas komma att tills vidare få för eget arbete, antingen som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst eller på annan grund, utgör den försäkrades SGI (25 kap. 2 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB).

För att få sjukpenning, föräldrapenning utöver garantinivån och ett flertal andra socialförsäkringsförmåner krävs att den försäkrade har kvalificerat sig för en SGI. SGI bestäms vanligtvis för en försäkrad i samband med att han eller hon begär att få en förmån som beräknas på grundval av SGI (26 kap. 2 § SFB).

SGI-skydd

Grundregeln för att en person ska få en SGI är att han eller hon har en inkomst av förvärvsarbete. Om förvärvsarbetet avslutas upphör även SGI:n. Det finns dock en efterskyddstid på tre månader (26 kap. 18 § SFB). Det är också möjligt att i vissa fall behålla SGI:n om den försäkrade avbryter eller inskränker sitt förvärvsarbete (SGI-skyddad tid). En omständighet som ger rätt till SGI-skydd är att den försäkrade studerar med studiestöd. För att skydda sin SGI måste den försäkrade ha uppfyllt villkoren för SGI-skydd under hela perioden sedan den försäkrade utförde det arbete som SGI:n har grundats på (26 kap. 11–18 a §§ SFB).

Under studier är SGI:n vilande och den försäkrade kan inte få någon sjukpenning grundad på den vilande SGI:n förrän studierna har avslutats. En studerande kan dock vid sjukdom under studietiden få sjukpenning baserad på sådant arbete som sker vid sidan av studierna, s.k. studietids-SGI (26 kap. 19 § SFB). Särskilda regler gäller för den som bedriver studier inom sitt eget yrkesområde. I sådana fall krävs inte att den studerande har studiestöd.

SGI under uppbyggnadsskede för företagare

En försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och bedriver näringsverksamhet kan under uppbyggnadsskedet få en SGI som minst motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning, s.k. jämförelseinkomst. Det gäller oavsett om det är fråga om ett nystartat företag eller om den försäkrade har övertagit en redan etablerad verksamhet (25 kap. 9 § SFB). Det generella uppbyggnadsskedet är 24 månader.

Propositionen

Förstärkt försäkringsskydd vid studier

Nuvarande regler om SGI gynnar enligt regeringen studerande som får studiemedel eller studiestartsstöd framför dem som finansierar sina studier med egna medel eller inte vill ha studiemedel för hela studietiden. Reglerna om SGI-skydd motverkar också ett flexibelt användande av studiemedel.

Regeringen föreslår därför att SGI-skyddet vid studier ska kopplas till studierna i sig och inte enbart till mottagandet av studiemedel. Ett krav är att studierna bedrivs på minst halvtid och på eftergymnasial nivå eller bedrivs fr.o.m. det andra kalenderhalvåret det år den försäkrade fyller 20 år. Det bör enligt regeringen krävas att det är en utbildning som berättigar till studiemedel samt att studierna bedrivs i den omfattning som krävs för att bevilja studiemedel. Den studerande måste således ha antagits till och registrerats på en utbildning som berättigar till studiemedel samt följa kursplanen eller motsvarande. Motiven till förslaget är att det ska vara möjligt även för den som inte ansöker om eller inte har möjlighet att få studiemedel att känna sig trygg om han eller hon blir sjuk samt att uppmuntra till ett livslångt lärande.

Sjukpenninggrundande inkomst för personer som startar ett aktiebolag

Enligt regeringen är situationen för den som påbörjar en näringsverksamhet likartad under uppbyggnadsskedet, oavsett företagsform. Regeringen föreslår därför att SGI:n under ett generellt uppbyggnadsskede för företagare som startar ett aktiebolag ska beräknas enligt samma principer som i dag gäller för verksamhet som bedrivs i form av en enskild näringsverksamhet, ett handelsbolag eller ett kommanditbolag. SGI:n bör beräknas minst till vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. Tiden för uppbyggnadsskedet ska enligt förslaget vara 36 månader och räknas från anmälan för registrering eller då registrering borde ha gjorts till Skatteverket. Det ska inte vara möjligt att förlänga uppbyggnadsskedet genom att byta företagsform.

Parlamentariska socialförsäkringsutredningen lyfte fram behovet av lika-behandling av olika företagsformer i socialförsäkringshänseende. Något motsvarande behov har dock inte identifierats för ekonomiska föreningar. Enligt regeringen kan situationen dock i många fall vara likartad för den som är med

och startar en ekonomisk förening. Den frågan behöver dock beredas vidare bl.a. ur kontrollsynpunkt.

Tiden för uppbyggnadsskedet förlängs

Regeringen föreslår att det generella uppbyggnadsskedet ska förlängas från dagens 24 till 36 månader. Skälet är att det kan ta flera år att bygga upp lönsamheten i ett nystartat företag. I likhet med vad som föreslås för aktiebolag ska det inte för några företagsformer vara möjligt att förlänga uppbyggnadsskedet genom att byta företagsform.

Följdändring för beräkning av dagar med närståendepenning

Regeringen föreslår att en dag med tre fjärdedels närståendepenning ska motsvara tre fjärdedelar av en dag vid beräkning av antalet dagar med rätt till närståendepenning. Förslaget är en följdändring till den bestämmelse som trädde i kraft den 1 januari 2018, enligt vilken det är möjligt att bevilja närståendepenning med tre fjärdedelar.

Upphävande av bestämmelse om direktåtkomst

Regeringen anför att det finns starka skäl att vara återhållsam med att tillåta myndigheter och andra utanför socialförsäkringens administration att ha direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen. Statens tjänstepensionsverk (SPV) och det för kommunerna och landstingen gemensamma organet för administration av personalpensioner (KPA) har förklarat att de inte längre har behov av direktåtkomst utan att deras behov av uppgifter från socialförsäkringsdatabasen tillgodoses genom särskilda it-tjänster, t.ex. LEFI Online. Regeringen föreslår därför att bestämmelserna om direktåtkomst till socialförsäkringsdatabasen för SPV och KPA ska upphävas.

Rättelse

Regeringen föreslår att en rättelse ska göras i 103 kap. 4 § SFB. En felaktig hänvisning görs i nuvarande lydelse till 10 kap. 7 § 3 men ska rätteligen vara 102 kap. 7 § 3.

Ikraftträdande m.m.

Regeringen föreslår att lagändringarna om företagares SGI i 25 kap. 1, 7 a och 9 §§ SFB ska träda i kraft den 1 augusti 2018 och övriga bestämmelser den 1 juli 2018. Bestämmelserna i 25 kap. 7 a och 9 §§ i den nya lydelsen ska enligt regeringens förslag tillämpas första gången på ersättningsperioder som påbörjas efter ikraftträdandet. Äldre bestämmelser om SGI ska fortfarande gälla för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.

Motionen

Aron Modig m.fl. (KD) begär i kommittémotion 2017/18:4025 ett tillkännagivande om beräkning av SGI för personer som är med och startar en verksamhet i form av en ekonomisk förening. Enligt motionärerna kan situationen för de som är med och startar en ekonomisk förening vara densamma som för de som startar verksamhet i företagsform. Även regeringen anser att situationen för dessa personer kan vara likartad och anför att denna fråga behöver beredas vidare. Motionärerna anför att regeringen snarast bör gå vidare med denna beredning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att dagens regelverk om SGI-skydd för studerande gynnar de studerande som får studiemedel eller studiestartsstöd jämfört med dem som t.ex. finansierar sina studier med egna medel. Reglerna bör i stället uppmuntra till ett livslångt lärande och ett flexibelt användande av studiemedel. Utskottet anser därför i likhet med regeringen att även den som inte ansöker om studiemedel eller inte kan få studiemedel, t.ex. på grund av ålder, bör omfattas av SGI-skyddet om han eller hon drabbas av sjukdom.

Utskottet delar också regeringens bedömning att situationen under uppbyggnadsskedet för den som startar en näringsverksamhet är likartad oavsett företagsform. Med dagens regler har personer som startar t.ex. en enskild firma eller ett handelsbolag ett bättre skydd än de personer som startar ett aktiebolag. Utskottet anser därför i likhet med regeringen att det är rimligt att försäkringsskyddet förbättras för företagare som startar ett aktiebolag. SGI:n för dessa företagare bör således beräknas enligt samma principer som för övriga företagare. Regeringen föreslår att tiden för uppbyggnadsskede förlängs till 36 månader, vilket utskottet anser är väl avvägt.

När det gäller övriga förslag i propositionen om bl.a. närståendepenning och upphävande av bestämmelse om direktåtkomst delar utskottet regeringens bedömning.

När det gäller ekonomiska föreningar bedömer utskottet i likhet med regeringen att situationen för personer som startar en sådan verksamhet i många fall liknar situationen för företagare. Utskottet noterar att regeringen anger att frågan om vad som ska gälla för ekonomiska föreningar behöver beredas vidare bl.a. ur kontrollsynpunkt. Ekonomiska föreningar verkar ofta inom det som brukar kallas den sociala ekonomin. Utskottet anser att det är angeläget att regeringen fortsätter att utreda frågan om SGI-skydd för personer som verkar i denna verksamhetsform.

Utskottet tillstyrker med det anförda propositionen och avstyrker motion 2017/18:4025 (KD).

Reservation

Stärkt försäkringsskydd vid start av ekonomisk förening, punkt 2 (KD)

av Aron Modig (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:4025 av Aron Modig m.fl. (KD).

Ställningstagande

Situationen för personer som är med och startar en verksamhet i form av en ekonomisk förening kan i många fall likna situationen för dem som startar en verksamhet i annan form. Regeringen bör därför snarast gå vidare med beredningen av hur ekonomiska föreningar ska kunna omfattas av reglerna för beräkning av SGI under ett uppbyggnadsskede.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:168 Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Följdmotionen

2017/18:4025 av Aron Modig m.fl. (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beräkning av sjukpenninggrundande inkomst för personer som är med och startar en verksamhet i form av en ekonomisk förening, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 114 kap. 20 § ska upphöra att gälla,

dels att 25 kap. 1 och 9 §§, 26 kap. 11 §, 47 kap. 10 § och 103 kap. 4 § ska ha följande lydelse

dels att det ska införas en ny paragraf, 25 kap. 7 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 kap.

1 §

I detta kapitel finns grundläggande bestämmelser om sjukpenninggrundande inkomst i 2–6 §§.

Vidare finns bestämmelser om

– inkomst av anställning i 7 §, – inkomst av anställning i 7 och

7 a §§.

– inkomst av annat förvärvsarbete i 8–15 §§.

– undantag för vissa inkomster i 16–24 §§, och

— årsarbetstid i 25–31 §§.

7 a §

För en försäkrad som har inkomst av anställning, bedriver näringsverksamhet i aktiebolagsform och som är företagare i den mening som avses i 34–34 c §§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska, under en tid om 36 månader räknat från den månad då anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) har gjorts eller borde ha gjorts (uppbyggnadsskedet), den sjukpenninggrundande inkomsten av anställningen i aktiebolaget beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlönning för liknande arbete för annans räkning.

Om den försäkrade tidigare, har bedrivit samma verksamhet i en sådan företagsform som avses i 9 § första stycket ska uppbyggnadsskedet räknas från den tidpunkt som följer av den paragrafen.

9 §¹

För en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som bedriver näringsverksamhet ska, under en tid om 24 månader räknat från den månad då den försäkrade har gjort eller borde ha gjort anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244), den sjukpenninggrundande inkomsten från näringsverksamheten beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. I det fall den försäkrade inte har skyldighet att anmäla sig för registrering, ska tiden om 24 månader räknas som om en sådan skyldighet hade gällt för honom eller henne

För en försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete och som bedriver näringsverksamhet i någon form ska, under en tid om 36 månader räknat från den månad då en anmälan för registrering enligt 7 kap. 2 § skatteförfarandelagen

(2011:1244) har gjorts eller borde ha gjorts (uppbyggnadsskedet), den sjukpenninggrundande inkomsten från näringsverksamheten beräknas till minst vad som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. I det fall den försäkrade inte är skyldig att göra en anmälan för registrering, ska uppbyggnadsskedet räknas som om en sådan skyldighet hade funnits.

Om den försäkrade efter det att anmälan om registrering enligt första stycket gjordes, borde ha gjorts eller ska anses som gjord, börjar bedriva samma verksamhet i en annan sådan företagsform som avses i första stycket ska uppbyggnadsskedet räknas från det att den första näringsverksamheten påbörjades.

Om den försäkrade tidigare, har bedrivit samma verksamhet i aktiebolagsform ska uppbyggnadsskedet räknas från den tidpunkt som följer av 7 a § första stycket.

26 kap.

11 §

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare före-

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade bedriver studier, för vilka han eller hon får studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395). SGI-skydd gäller även under tid då den försäkrade utan att få studiestöd bedriver

¹ Senaste lydelse 2011:1434.

skrifter om vilka studier som medför att skyddet är tillämpligt.

studier på minst halvtid för vilka studiemedel får lämnas enligt studiestödslagen under förutsättning att studierna bedrivs på eftergymnasial nivå eller bedrivs från och med det andra kalenderhalvåret det år den försäkrade fyller 20 år.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om vilka studier som medför att skyddet är tillämpligt.

47 kap.

10 §

Vid beräkning av antalet dagar med rätt till ersättning *anses två dagar med halv eller fyra dagar med en fjärdedelsersättning som en dag.*

Vid beräkning av antalet dagar med rätt till ersättning *gäller följande:*

– En dag med hel närstående-penning motsvarar en dag.

– En dag med tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels närstående-penning motsvarar tre fjärdedelar, hälften respektive en fjärdedel av en dag.

103 kap.

4 §²

En ändring av bostadstillägget ska gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändring har uppkommit. En ändring av bostadstillägget ska dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden. Gäller det höjning av tillägget ska även 101 kap. 10 § beaktas.

Om Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har hämtat in uppgifter som avses i 10 kap. 7 § 3 direkt från Skatteverket för omräkning av bostadstillägget utan före-

En ändring av bostadstillägget ska gälla från och med månaden efter den månad då anledningen till ändring har uppkommit. En ändring av bostadstillägget ska dock gälla från och med den månad under vilken de förhållanden har uppkommit som föranleder ändringen, om förhållandena avser hela den månaden. Gäller det höjning av tillägget ska även 101 kap. 10 § beaktas.

Om Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har hämtat in uppgifter som avses i 102 kap. 7 § 3 direkt från Skatteverket för omräkning av bostadstillägget utan

² Senaste lydelse 2017:554.

gående underrättelse med stöd av 3 §, ska en ändring av bostadstillägget, i stället för vad som följer av första stycket, gälla från och med månaden efter den månad då Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har fått uppgifterna från Skatteverket.

föregående underrättelse med stöd av 3 §, ska en ändring av bostadstillägget, i stället för vad som följer av första stycket, gälla från och med månaden efter den månad då Pensionsmyndigheten eller Försäkringskassan har fått uppgifterna från Skatteverket.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018 i fråga om 25 kap. 1, 7 a och 9 §§ och i övrigt den 1 juli 2018.

2. Den nya bestämmelsen i 25 kap. 7 a § och bestämmelsen i 25 kap. 9 § i den nya lydelsen tillämpas första gången på ersättningsperioder som påbörjas efter ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser om sjukpenninggrundande inkomst gäller fortfarande för förmåner som avser tid före ikraftträdandet.